

nije bilo ozbiljnijih istraživanja. A. Đurić-Milovanović bavi se nazarenima u sklopu složenog koncepta „skrivenih i dvostrukih manjina“, koji zahteva poznavanje istorijsko-društvenog konteksta u kome je manjina nastala, antropološko-sociološkog uvida u problem etničkog i kolektivnog identiteta, ali i socijalno-psihološkog profila vernika. Pružajući podatke o religijskom identitetu Rumuna u Banatu koji je pre svega vezan za Rumunsku pravoslavnu crkvu, autorka govori i o razvoju crkvenog udruženja Vojska Gospodnja u okviru ove crkve, kojim je učinjen pokušaj da se oslabi uticaj nazarena i drugih neoprotestantskih konfesija među Rumunima početkom 20. veka. Posebno su zanimljivi analizirani rezultati terenskih istraživanja vezanih za kulturni identitet Rumuna-nazarena u Banatu. A. Đurić-Milovanović zaključuje da su zahvaljujući svojoj dvostrukoj manjinskoj poziciji Rumuni-nazareni ostali mnogo zatvoreniji ali i brojniji u odnosu na pripadnike nazarenskog pokreta među Srbima.

Biljana Sikimić u trećem delu (*Rumunski jezik i kultura grkokatoličkih i neoprotestantskih zajednica Banata: antropološko-lingvistički uvid*, str. 83–128) pruža studiju koja u metodološkom smislu stoji na preseku između lingvističke antropologije i pragmalingvistike. Istraživanje interakcije jezika i religije u funkciji jezičkog konteksta, zasnovana je na izboru iz terenskih istraživanja izvedenih među pripadnicima rumunske nacionalne manjine u Banatu. U pitanju je sedam razgovora vođenih u periodu od 2004. do 2008. na rumunskom jeziku i jedan razgovor vođen na srpskom jeziku 2011. čiji se integralni delovi nalaze u tekstu. Kroz (za neupućene čitaoce) vrlo komplikovan postupak, B. Sikimić donosi, kako i sama s punim pravom kaže, fragmentarnu ali „životnu“ sliku, blisku lokalnoj realnosti o verskom životu Rumuna u Banatu.

Monografija poseduje brojne fotografije verskih objekata, spisak izvora i literature, apstrakte na engleskom i rumunskom jeziku i registar geografskih pojmova i ličnih imena a objavljena je u okviru Biblioteke: Istraživačke studije, Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihajlo Pavlov“ u Vršcu. Zaslužuje posebnu pažnju, kako zbog vrlo uspešne primene multidisciplinarnog pristupa istraživanjima, retkog u oblasti studija vezanih za verske zajednice na prostoru Srbije ali i regiona, tako i zbog značaja prezentovanih rezultata. Ova monografija, skromna po obimu i opremi ali bogata sadržajem, trebalo bi da u metodološkom smislu predstavlja uzor ne samo za buduća istraživanja konfesijskih zajednica, već i za istraživanja manjinskih zajednica u Srbiji uopšte.

Dr Radmila RADIĆ

Slobodan Bjelica,
Politički razvoj Novog Sada između dva svetska rata,
Novi Sad (Filozofski fakultet u Novom Sadu) 2008, str. 211

Kao što je i autor ove knjige primetio u svom predgovoru, srpska historiografija nije bogata istorijskim monografijama o gradovima. S obzirom na malobrojnost i slabost (kako u pogledu broja stanovnika, tako i u pogledu ekonomske snage i uticaja na svoje seosko okruženje) to ne treba da čudi. S druge strane, moglo se u historiografskom smislu ipak učiniti i više. Knjiga Slobodana Bjelice o međuratnom Novom Sadu je korak u dobrom pravcu kada je u pitanju svakako drugi po značaju grad u srpskoj istoriji. Ona

predstavlja prerađenu verziju doktorske disertacije koju je autor odbranio na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu 2007. godine.

Monografija je podeljena na predgovor (str. 5–13), uvod (str. 15–33), četiri poglavlja (str. 35–179) i zaključak (str. 181–184). Pored toga, knjiga je opremljena i spisikom izvora i literature (str. 185–196) i imenskim registrom (str. 197–203). U predgovoru je sažeto prikazana struktura monografije i učinjen osvrt na stanje relevantne literature i izvora. Uvod daje pregled razvitka Novog Sada od njegovog nastanka do uključenja u jugoslovensku državu. Pri tom autor ne sledi usko-komunalnu istoriju već događaje i procese stavlja u širi društveno-istorijski kontekst. Autor prati i urbanističko-tehnički razvoj grada, ali i izgradnju kulturnih, ekonomskih i političkih institucija čiji je značaj daleko nadmašivao okvire Novog Sada. Druga polovina uvoda posvećena je zbivanjima u gradu tokom Prvog svetskog rata i posebno tokom prevrata 1918. godine.

Prvo poglavlje (str. 35–80) obrađuje razvoj Novog Sada kao središta Bačke oblasti, od kraja Prvog svetskog rata do Šestojanuarske diktature. Veliki deo prve glave govori o organizaciji i delovanju političkih stranaka na lokalnom nivou, ali i o širim interesima koji su se prelamali kroz lokalnu prizmu. Jedan od njih je bio i pitanje „nacionalizacije“ Vojvodine, tj. povećanja udela južnoslovenskog stanovništva i davanja južnoslovenskog pečata toj pokrajini, a sledstveno tome i Novom Sadu kao njenom centru. U tom delu autor daje prilog razvoju institucija koje su imale sedište u Novom Sadu, a prikazuje i rivalstvo sa drugim gradovima koje se tim povodom razvilo. Čini se da je u kontekstu „nacionalizacije“ nacionalnim manjinama, njihovim partijama i ustanovama mogla biti posvećena nešto veća pažnja.

Drugo poglavlje (str. 81–125) prikazuje iste pojave i procese tokom tridesetih godina kada je grad postao centar Dunavske banovine. Autor prati razvoj političkog života na linijama službeno oktroisanog juoslovenstva, ali i autonomističke i opozicione tendencije. Dosta detaljno su opisani politički i personalni sukobi na nivou gradske vlasti, koji su se, između ostalog, prelamali i na pitanju električne centrale. Drugi deo poglavlja posvećen je komunalnom razvoju grada. Pri tom je jedno od centralnih pitanja bilo pripajanje odnosno izdvajanje Petrovaradina. Kroz njega su se prelamali ne samo lokalni interesi, već i srpsko-hrvatski sporovi. Završni deo ovog poglavlja posvećen je nacionalnim udruženjima koja su delovala u Novom Sadu.

Treće poglavlje (str. 127–154) nosi naslov „Ekonomske osnove političkog razvoja“. Kao takvo, ono je možda moglo biti i prvo. Ono obuhvata celi međuratni period, iako nedovoljno sistematično. Ovo je svakako bilo uslovljeno nekompletnošću građe koja onemogućava pisanje celovite i sistematske ekonomske istorije bilo kog našeg kraja. Drugi deo poglavlja se bavi urbanističkim razvojem grada – koji se delimično ticao i razvoja privredne infrastrukture.

Poslednje poglavlje (str. 155–179) govori o kulturno-prosvetnim prilikama u „Srpskoj Atini“. U njemu se prvo govori o školstvu, a na površinu ponovo izbijaju neki od problema dotaknutih u prethodnim poglavljima – pre svega pitanje „nacionalizacije“ i rivalstva sa drugim gradovima koji su želeli da dobiju pojedine obrazovne institucije. U drugom delu poglavlja govori se o radu nacionalnih kulturnih ustanova i štampe. Nažalost, nacionalne manjine i njihova kulturna udruženja nisu privukla dovoljnu pažnju autora. Zaključak dela sumira glavne rezultate istraživanja.

Knjiga Slobodana Bjelice o međuratnom Novom Sadu predstavlja vredan doprinos istoriji ovog grada, iako nikako i poslednju reč o toj temi. Autor je svesno ograničio svoj delokrug na politička, privredna i kulturna pitanja. Uglavnom je zanemario socijalno pitanje, značaj Novog Sada za pojedine nacionalne manjine i verske zajednice i druge probleme koje će biti potrebno osvetliti da bi se došlo do celovite istorije ovog grada u ovom razdoblju. Uprkos tome, ovaj rad predstavlja značajan doprinos na putu ka istoriji Novog Sada pouzdano zasnovanoj na primarnim izvorima. Kao takav on će biti neophodno oruđe svim kasnijim istraživačima.

Dr Zoran JANJETOVIĆ

Zoran Janjetović,
*Od „internacionale“ do komercijale: Popularna kultura
u Jugoslaviji 1945–1991,*
ИНИС, Београд, 2011. стр. 305

Најновија књига колеге Јањетовића доноси много новог у историографију. То је ново поље истраживања за самог аутора и истовремено јединствена синтеза која обухвата раздобље социјалистичке Југославије кроз тему популарне културе.

Дело је, пре свега, концизно и на близу 300 страница тежи да покрије све најважније сегменте популарне културе и њене правце кретања. Како би ово што боље приказао, аутор се определио за тематски приступ, описујући сваки сегмент популарне културе у по једном поглављу. Прва два поглавља описују чему је популарна култура требало да служи у новом југословенском друштвеном поретку после 1945. године, као и какви и колики су били капацитети твораца популарне културе и оних који су били задужени да је прате и контролишу. Затим је аутор обрађивао један по један медиј популарне културе или њен жар. Фокус је био на народној, забавној и рок музици. Сваки музички жанр је посебно обрађен, што говори о дубини анализе. Обрађени су и производи кинематографије и њене публике, као и други важни носици популарне културе: кратки љубавни и крими романи, забавна штампа, стрипови. С обзиром на значај Јосипа Броза, аутор је покушао да ухвати какав је био Титов укус, али и политички однос према популарној култури.

Књига представља производ мултидисциплинарног истраживања, богато поткрепљеног литературом како из историографије тако и етнологије, антропологије и културологије. У писању рада сами производи популарне културе су представљали материјал за писање. Међутим, како би се ухватила њихова перцепција код корисника, прича о настанку дела и њихов утицај на југословенско друштво, обављена су истраживања у архивима Југославије и Хрватског државног архива. Периодика је такође била од огромног значаја, али с обзиром на огромни материјал који је требало обрадити, аутор је од периодике, користио пре свега, дневни лист „Борба“. Анализом овог дневног листа најбоље се стицала слика како је партија видела утицај популарне културе, њен утицај на друштво и како би требало грађани да се односе према појединим производима популарне културе и њеним кретањима. Часописи попут „Дубокса“, „Нина“, „Јежа“, „Политикиног забавника“ и „Филма“ омогућили су бољи фокус на одређени сегмент популарне културе, али су такође